

Het is lekker winter!
Ga je mee buitenspelen?

WINTER

Hartje Winter Doeboekje

6+
jaar

Colofon

©2021, Humankind

Dit doeboekje is een uitgave van Humankind.
Het overnemen en vermenigvuldigen van artikelen uit dit doeboekje is slechts geoorloofd met bronvermelding en schriftelijke toestemming van Humankind en de samenwerkende partijen.

Content Humankind, IVN Natuureducatie,
Springlab

Ontwerp Pixelein, Stein

Illustraties IVN Natuureducatie, Jasper de Ruiter
Pixelein, Marjolein Boer

Hartje Winter

Hey psst, jij daar! Zit je nou te gapen?
Van binnen zitten word je duf, suf en saaaai.

Buiten, dáár gebeurt het. Wij hebben de beste
buitenavonturen voor jou en je vrienden op een rijtje
gezet. Waar wacht je nog op? Spring in je winterboots,
rits je jas tot boven dicht en hup, ga lekker naar buiten!

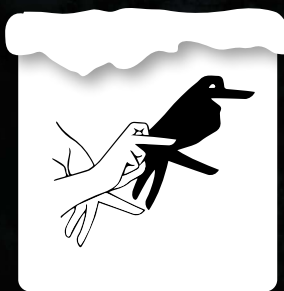
Geniet van Hartje Winter!

Handschaduwspel

De winter is het seizoen van gezellige en donkere dagen. Met licht en donker kun je leuke spelletjes bedenken, zoals een handschaduwspel. Met je handen en onderarmen maak je schaduwen op een verlichte muur of vloer. Dit kun je natuurlijk ook heel goed buiten doen. Let op, hoe dicht je handen bij de lamp zijn, hoe groter de schaduw. Probeer eens deze winterse dieren te maken. Of nog leuker, bedenk je eigen dieren. Of beeld samen met een paar vrienden een verhaaltje uit.

Er kwam een konijntje aangehuppeld ...

Vogelspotten

Pimpelmees

Leer de vogels in jouw tuin kennen en kijk hoe ze zich gedragen in de winter.
In de afbeelding zie je 5 vogels die tijdens de winter in Nederland blijven.
Heb jij ze al gespot?

Koolmees

Ekster

Merel

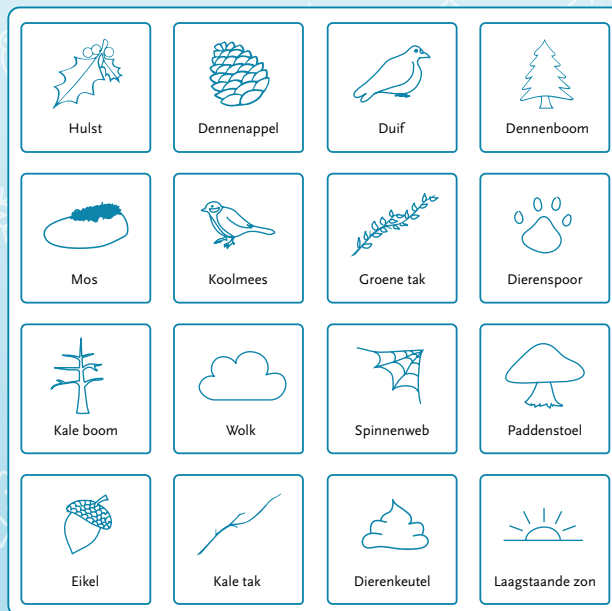
Houtduif

Hartje Winter Wandeling

Wandelen in de winter?

Ja, juist als het buiten lekker waait, kraakt en knispert. Dat is het weer voor een frisse neus en rode wangen. Trek je jas aan en doe je sjaal over de oren, zo blijf je lekker warm. En na zo'n wandeling smaakt een mok warme chocolademelk lekkerder dan ooit. Hoor de stilte in de natuur in de winter. Zet je zintuigen op scherp, houd je ogen open en spot als eerste alle items op de bingokaart! **Heel veel plezier!**

[ULTIMATE]

Survival Guide

Het is winter. Binnen is het lekker warm, maar buiten ... daar gebeurt het!
Met onze ultimate survival guide heb je het altijd lekker warm en kun je buiten elke uitdaging aan.
Wij houden van Hartje Winter.
Ga je mee naar buiten op avontuur?

Wat trek je aan?

- Stevige schoenen met warme sokken.
- Felgekleurde kleding, liefst in laagjes.
- Wist je dat... je onder je kleding thermo ondergoed aan kan doen? Dit zorgt ervoor dat je een soort van kacheltje rechtstreeks om je lijf hebt.
- Een warme muts. De meeste lichaamswarmte gaat namelijk via je hoofd verloren.
- Handschoenen of wanten.
- Sjaal.

Wat neem je mee?

- Een handige rugzak.
- Zaklamp, want ja in de winter wordt het snel donker.
- Iets te drinken en te eten, want jouw kachel/lijf heeft voeding nodig om te kunnen blijven branden.
- Fluitje voor als er iets spannends gebeurt en je iemand wilt waarschuwen.
- Een loep en een klein spiegeltje, daarmee kun je planten en beestjes van onderen en/of dichtbij bekijken.
- Papieren zakdoeken/een rolletje toiletpapier. Als je moet dan moet je, ook als je buiten bent. Vergeet niet eerst een kuiltje te graven! En je papier laat je niet in de natuur achter, maar neem je mee en gooi je in een prullenbak. Zorg dat je hiervoor een zakje bij je hebt.
- Kinderzakmes, hiermee maak je onderweg jouw eigen toverstaf of pijl.

Onderweg

- Natte kleding zorgt ervoor dat je eerder afkoelt. Vervang natte kleding zo snel mogelijk door droge kleding. Het is natuurlijk handiger om kleding aan te doen die geen nattigheid opneemt.
- Blijf in beweging. Door te bewegen maakt je lichaam warmte aan. Dus ren, spring, zwaai met je armen... Nou je begrijpt het wel.
- Vuur zorgt voor warmte. Is er een vuurkorf in de buurt? Dat is een perfecte plek om even uit te rusten en toch warm te blijven.

Even voorstellen

IVN Natuureducatie verbindt mens en natuur. We laten jong en oud beleven hoe leuk, gezond én belangrijk natuur is. Dat doen we met natuuractiviteiten, cursussen, projecten en campagnes. Zelf leren en doen staan altijd centraal. Buiten zijn, vrij spelen en onbevangen de natuur ontdekken, helpt kinderen in de ontwikkeling van hun zintuigen, motoriek, sociale vaardigheden en creativiteit. Bovendien is IVN er van overtuigd dat kennis van en betrokkenheid bij de natuur, duurzaam handelen stimuleert.

Wil je maandelijks activiteiten ontvangen bij jou in de buurt en andere leuke doe-ideeën? Meld je dan aan voor de gratis nieuwsbrief Mens & Natuur: www.ivn.nl/nieuwsbrief

Dierensporen zoeken

Vind jij het ook zo leuk om in de sneeuw je voetsporen achter te laten? Ook dieren laten hun sporen achter in de natuur. **Kun je ze vinden?**

Braakbal Bosuil

Eekhoorn poep

Egel poep

Tel eens hoeveel verschillende dierensporen je kunt ontdekken. In de afbeeldingen zie je een aantal voorbeelden. Zie jij aan de sporen welke dieren er bij jou in de buurt leven?

Spoor Eend

Spoor Ree

Spoor Vos/Hond

Hap Snap

Winterweetjes

Wist je dat bomen in de winter hun bladeren verliezen om te voorkomen dat ze uitdrogen? Blaadjes verdampen veel water. Dat is nodig om de sapstroom in de boom op gang te houden. In de winter nemen de wortels van een boom bijna geen water op en staat de sapstroom haast stil. Als blaadjes zouden doorgaan met verdampen, zouden bomen uitdrogen. Daarom slaan ze het bladgroen op in hun takken en laten ze met opzet hun blaadjes vallen. Naaldbomen daarentegen blijven mooi groen in de winter omdat, ze een dun waslaagje op de naalden hebben. Dit waslaagje beschermt de naalden tegen het winterse weer.

In de winter hangen veel mensen nestkastjes op in hun tuin. Hierin kunnen vogels lekker warm de winter doorkomen. Wist je dat, als koolmeesjes een nestkastje in gebruik nemen, ze vaak met hun snaveltje tegen het hout tikken? Soms proberen ze de opening van het nestkastje groter te maken, maar waarschijnlijk willen ze er vooral mee aangeven dat zij de nieuwe bewoners zijn van het nestkastje.

Wist je dat steekmuggen overwinteren op beschutte plaatsen? Zij komen pas tevoorschijn als de winter voorbij is. Dus, als je een mug ziet in de winter dan is het geen steekmug! Maar het kan bijvoorbeeld een dooimug of een sneeuwmug zijn. Dooimuggen dansen boven donkere plekken als het dooit. Sneeuwmuggen zie je meestal boven plekken waar nog sneeuw ligt.

Gekleurd ijs

Je kunt water in de vriezer bewaren. Het water wordt dan vanzelf ijs. Je kunt water ook een kleurtje geven.
Wat gebeurt er met gekleurd water in de vriezer?

Wat moet je doen?

1. Vul de fles bijna helemaal met water.
2. Doe een grote druppel kleurstof in de fles met water.
3. Doe de dop op de fles en schud de fles totdat de kleurstof en het water goed gemengd is.
4. Zet de fles in de vriezer (of buiten als het heel hard vriest) en wacht een dag.
5. Haal de fles uit de vriezer en bekijk de fles goed.
6. Wat is er gebeurd? Hoe denk je dat dit komt?

Wat heb je nodig?

- plastic flesje
- water
- natuurlijke voedingskleurstof (vloeibaar)
- vriezer

Wat is er gebeurd?

Het water in de fles is hard en koud geworden: het is ijs. De kleurstof zit midden in het ijs. De buitenste laag van het ijs in de fles heeft geen kleur.

Als de fles in de vriezer ligt, dan koelt het water af. Het ijs begint aan de buitenkant van de fles en groeit langzaam naar binnen. De kleurstof past niet goed tussen de kleine deeltjes (die heten moleculen) van het ijs. Daarom wordt de kleurstof naar binnen gedrukt. Uiteindelijk befrist al het water, ook het binnenste met de kleurstof.

Regenmeter maken

Wat regent het toch veel hè? Of lijkt dat maar zo? Hoeveel regen valt er nou eigenlijk echt? Maak jouw eigen regenmeter en je weet het!

Wat heb je nodig?

- plastic flesje
- kiezelstenen
- watervaste stift
- lineaal

Wat moet je doen?

1. Knip een plastic fles dwars doormidden. Maak daarvoor eerst een gat in de fles, knip vanuit daar de fles doormidden.
2. Doe een laag kiezelstenen van ongeveer vijf centimeter in de fles. Dit zorgt ervoor dat de fles niet omwaait.
3. Het bovenste gedeelte van de fles zet je ondersteboven in het onderste gedeelte van de fles.
4. Vul de regenmeter met water tot net boven de kiezelstenen.
5. Met een watervaste stift zet je een streep ter hoogte van de waterspiegel.
6. Zet de regenmeter buiten op een open plek.
7. Kijk een paar dagen achter elkaar op hetzelfde tijdstip naar je regenmeter. Is het water gestegen? Zet dan een nieuwe streep op de fles. Meet nu met een lineaal de afstand tussen de twee strepen. Hoeveel millimeter regen is er gevallen?
8. Leeg de regenmeter en vul hem weer tot aan de basisstreep. Meet op een andere regendag opnieuw hoeveel regen er valt.

IVN Natuurgids

Hoi! Ik ben Marijke Zoetelief.

Als IVN natuurgids ga ik onder andere graag en vaak met kinderen op avontuur in de natuur. Niet alleen met schoolklassen en BSO's, zelfs voor de jongste peuters is de natuur een geweldige ontdekplek.

Ga je mee op ontdekkingstocht?

Marijke Zoetelief

Buiten tips

van Marijke

Vorm een duo met een vriendje, vriendinnetje of ouder. Eén van jullie doet buiten een blinddoek om. De ander leidt hem of haar aan de arm. Voorzichtig lopen jullie samen over het gras, bladeren en langs struiken. De begeleider laat zijn geblinddoekte partner allerlei dingen voelen. Mos, een boomstronk of dennenappel bijvoorbeeld. Wissel daarna de rollen om.

Als variant op dit spel kun je een lang touw spannen langs bomen en struiken. Al voelend volg je het touw. Heel spannend, want je ziet echt niets!

Zoek een mooi doosje of maak er zelf een: jouw schatkist, voor al je natuurschatten.

Ga naar buiten, het bos in en kijk goed om je heen. Zoek bijzondere blaadjes, zaden, noten of stenen. Er is teveel om op te noemen! Eenmaal weer thuis, kun je je vondsten uitstallen op een kleedje en zo een echte natuurexpositie maken.

Of maak er een natuurkunstwerk van. Hoe? Plak dubbelzijdig tape op een kaart, versier de kaart met je natuurschatten en hang je kunstwerk thuis op.

Ga samen naar het bos om een hut, wigwam of bivakhut te bouwen. Vergeet niet om wat lekkers te eten en drinken mee te nemen in je rugzak.

Maak je hut gezellig. Misschien kan je er stro en mos in leggen om op te zitten en een boomstronk gebruiken als tafeltje. Smakelijke bosmaaltijd!

Heb je weleens boomschorsafdrukken gemaakt? Het enige dat je hiervoor nodig hebt is wit papier en wascokrijt.

Verwijder de wikkel van het krijtje en gooi het in de prullenbak. Ga buiten op zoek naar een mooie boom.

Maak samen een afdruk: een persoon houdt het papier tegen de boomstam. De ander gaat met het wascokrijt van boven naar beneden over het papier. Zo verschijnt een afdruk van het schors. Gebruik de helft van het vel. Voor de andere helft ga je naar een andere boom en gebruik je een andere kleur. Zie je verschil?

Stoepkrijt parcours

Teken pijlen om de richting aan te geven en teken bijvoorbeeld een spiraal als je ergens een rondje moet draaien. Welk symbool kun je tekenen als je moet springen? Wat kun je nog meer bedenken?

Regel een stopwatch als je alleen bent en kijk hoe snel je het hele parcours kunt afleggen.

Speel je met vriendjes? Doe dan een wedstrijdje als het parcours klaar is. Omstebeurt kun je het parcours lopen en timen. Wie is het snelst?

Springlab wil graag dat kinderen meer gaan bewegen, want bewegen is gezond en belangrijk. Bij Springlab beweeg je met spelletjes waar je ook nog iets van leert! Heb jij al een keer op onze beweegvloer gespeeld?

www.springlab.nl

Boter, kaas en eieren

Maak twee teams van elk vijf personen.

Elk groepje zoekt vijf voorwerpen uit de natuur die bij elkaar horen. Denk bijvoorbeeld aan vijf dennenappels of vijf takjes. Maak een groot speelveld voor boter, kaas en eieren. Speel je op een plein, dan kun je dit met stoepkrijt doen. In de natuur trek je de lijnen met een stok in de aarde.

Trek ongeveer 10 meter verderop een streep.
Beide teams gaan achter de streep staan.
Klaar voor de start? Af!

Als je aan de beurt bent, ren je naar het speelveld en leg je één van jouw voorwerpen neer. De volgende mag pas lopen als de ander weer terug is. Het team dat als eerste drie van zijn eigen voorwerpen op een rij heeft (horizontaal, verticaal of diagonaal) is de winnaar.

Hap Snap

Winterweetjes

Wist je dat je het hele jaar door het weer kunt voorspellen door naar dieren te kijken en luisteren? Wil je weten of het gaat regenen? Zodra kikkers harder en langer kwaken dan normaal, gaat het regenen. Maar ook eenden maken meer lawaai als er regen aan komt. Zie je zwaluwen laag vliegen? Ook dan kan je een regenbui verwachten. Bij mooi weer blijven de zwaluwen hoog vliegen.

Wist je dat de oogkleur van een rendier verandert in de winter? In de zomermaanden zijn de ogen van een rendier goudgeel en in de winter kleuren ze blauw. Hierdoor kunnen ze hoogstwaarschijnlijk beter zien in de wintermaanden.

Verschillende dieren houden een winterslaap in de winter. Wist je bijvoorbeeld dat een kikker zich rond november ingraaft in de modder voor zijn winterslaap, en hier pas in de lente weer uitkomt? Maar ook regenwormen gaan in een soort winterslaap. In de zomer en lente graven ze diepe tunnels onder de grond. Hier blijven ze in de winter stil in liggen om niet te bevriezen. Als het buiten warm genoeg is, komen ze weer tevoorschijn.

Kampvuurverhaal

Bobbie en de uilenballen

Een kampvuur en een verteller die het verhaal Bobbi en de uilenballen vertelt. Het verhaal heet Bobbi en de uilenballen. Bobbi woont onder een grote beukenboom. Samen met Eekhoorn en haar trouwe metgezel Oehoe de Uil doorkruist ze het hele bos. Maar Oehoe heeft een groot geheim ...

Alvast een voorproefje?

Bobbi zit boordevol vragen. Het lijkt wel of
overal in haar lichaam vragen verstopt zitten,
in iedere vinger, en van haar oorleletje tot in
het kleinste haartje op haar arm. Vragen over
alles. Over wat ze ziet. Wat ze hoort. En over de
medebewoners in het bos. En weer stelt ze die
ene vraag...

Benieuwd naar het hele verhaal?
Klik hier!

https://www.humankind.nl/sites/default/files/documents/Bobbi-en-de-Uilenballen_A5.pdf

Presenteer het weer

Weer of geen weer, het weer is er altijd. Wat voor weer is het vandaag? Presenteer je eigen weerbericht en ontdek meer over de zon, wolken en wind.

In een weerbericht bespreek je vier onderdelen:

1. **Bewolking:** zonnig, bewolkt, zwaar bewolkt, mistig en meer.
2. **Temperatuur:** hoeveel graden en welke kleding je het beste kunt aandoen.
3. **Neerslag:** regen, motregen, hagel, droog of iets anders.
4. **Wind:** weinig wind, storm, uit welke richting enzovoort.

Wat ga je doen?

Ga lekker naar buiten. Wat voor weer is het? Met kijken, luisteren en voelen kom je een heel eind! Is het licht of eerder best donker? Zijn er wolken en hoeveel? En welke soort wolken zie je? Is het droog of niet? Regent het? Kleine of grote druppels? Gaat het lang regenen, of is het eerder een bui?

Gebruik wat je ziet om je eigen weerbericht te maken. Of liever nog: bedenk zelf wat voor weer het morgen wordt. Wie wil zijn of haar weerbericht presenteren aan de groep? Samenwerken aan een weerbericht is nog leuker.

Wat komt er allemaal bij kijken en wie doet wat? Presenteren, hoe doe je dat eigenlijk? Waar begin je mee? Wat wil je vertellen? Hoe zorg je ervoor dat mensen het leuk vinden om naar je te luisteren? Ook kun je samen een weerkaart maken, waarop je symbolen maakt voor bijvoorbeeld zon, regen, bewolking.

Het allerleukst is het als je zelf je eigen TV-scherm knutselt, zodat je presenteert als een echte weerman of -vrouw. Meer tips en informatie? [Kijk op schooltv.nl!](https://www.schooltv.nl)

www.schooltv.nl

Alle links op een rij:

Humankind

www.humankind.nl

IVN Natuureducatie

www.ivn.nl

Springlab

www.springlab.nl

Schooltv

www.schooltv.nl

Kampvuurverhaal

www.humankind.nl/sites/default/files/documents/Bobbi-en-de-Uilenballen_A5.pdf